

Turinys

I ŽANGA

Rugsėjis

Bobų vasara 13

Spalis

Pasiruošimas 27

Karštas vanduo 44

Pasakojimai apie vaiduoklius 60

Lapkritis

Metamorphozė 71

Gilus miegas 80

Gruodis

Šviesa 97

Viduržiemis 105

Epitafija 119

Sausis

Tamsa 135

Alkis 149

Vasaris

Sniegas 159

Šaltas vanduo 172

Kovas

Išlikimas 191

Daina 206

EPILOGAS

Kovo pabaiga

Atlydis 223

Virš laukų, nelyg strazdanom nusėtų aptirpusiu sniegu,
Savo lizduose spėliodami kovai kranksėjo
Ir iš guobų viršūnių, švelnių kaip pievų gėlės,
Matė tai, ko mes matyti negalėjom – išeinančią Žiemą.

EDWARD THOMAS, *THAW* („ATLYDYS“)

Bobų vasara

Kai kada žiema aplanko vasarą. Ši žiema prasidėjo karštą dieną rugsėjo pradžioje, likus savaitei iki mano keturiasdešimtojo gimtadienio.

Su draugais švenčiau jį pajūrio miestelyje Folkstone, įbriusiam į Lamanšo sąsiaurį, tarsi norėtų pasiekti Prancūziją. Prasidėjo dvi savaitės, per kurias buvo numatyta daug susitikimų prie pietų stalo ir prie taurės – tikėjauši šitaip išvengti didelio gimtadienio vakarėlio ir būti saugiai palydėta į naują savo gyvenimo dešimtmetį. Nuotraukos, kurias turiu iš tos dienos, dabar atrodo kvailos. Pakylėta išsipildymo jausmo, fotografavau pajūrio miestelį, besimaudantį bobų vasaros šilumoje. Iš kitos epochos atėjusias savitarnos skalbyklas, pro kurias praėjome pakeliui iš automobilių stovėjimo aikštelės. Pastelinėmis spalvomis nudažytus betoninius paplūdimio namelius, išsiriakavusius išilgai pajūrio. Mūsų vaikus, kartu šokinėjančius ant kranto, besipliuskėnančius neįtikėtinai turkio spalvos jūroje. Milžinišką porciją „Čigonų“ pyrago skonio ledų, kurią sulaižiau, kol vaikai žaidė.

Mano vyro, H, nuotraukose nėra. Bet tai nėra neįprasta – aš dažnai fotografuoju savo sūnų Bertą ir jūrą. Neįprasta tai, kad mano darytose nuotraukose nėra nieko užfiksuota iš tos popietės; tik po dviejų dienų atsiranda H, gulinčio ligoninės lovoje, besistengiančio išspausti šypseną prieš fotoaparata, nuotrauka.

Jau tame idiliškame pajūryje H skundėsi, kad jaučiasi blogai. Nesureikšminau to; žinojau, kad kai augini mažą vaiką, į namus atplūsta visa virtinė bakterijų, kurios sukelia gerklės skausmą, bėrimus ir dėl jų užsikemša nosis, skauda skrandį. H visiškai dėl to nesijaudino. Po pietų, kurių jis neįstengė suvalgyti, mes užkopėme į žaidimų aikštelę, esančią ant kalvos. H trumpam dingo. Aš nufotografavau Bertą, žaidžiantį smėlio dėžėje su jūržolių virvele, prižiūrėjęs jį prie jo kelių tarsi uodega. Grįžęs H man pasakė, kad vėmė.

„O, ne!“ – prisimenu, kaip pasakiau stengdamasi, kad mano balse skambėtų užuojauta, bet pati sau pagalvojau, kaip nemalonu. Turėsime sutrumpinti viešnagę ir grįžti namo, o greičiausiai vyrui tereikia gerai išsimiegoti. Jis tvirtai spaudė rankomis juosmenį, bet tuo metu mums tai nekėlė didesnio susirūpinimo. Aš visiškai neskubėjau važiuoti namo, ir tai turėjo atsispindėti mano veide, nes labai gerai prisimenu staigų sukrėtimą, kai vienas iš mūsų draugų – vienas iš seniausių, su kuriuo esame pažįstami nuo mokyklos laikų – palietė man petį ir pasakė: „Katerina, aš manau, kad H rimtai negaluoja.“

„Tikrai? – paklausiau. – Tu tikrai taip manai?“ Atsisukau į H ir pamačiau skausmo iškreiptą, nuo prakaito blizgantį jo veidą. Pasakiau, kad einu į mašiną ir tuoj atvažiuosiu.

Visą kelią namo maniau, kad tai ne daugiau nei norovirusas. H atsigulė į lovą, o aš ieškojau, kuo užimti Bertą po staiga užsibaigusios popietės paplūdimyje. Praėjo pora valandų, H pašaukė mane iš antro aukšto, ir atėjusi radau jį besirengiantį. „Manau, kad turiu važiuoti į ligoninę“, – pasakė jis. Man tai buvo taip netikėta, kad nusijuokiau.

H sėdėjo ant plastikinės kėdės ligoninės priimamajame su intraveniniu kateteriu rankoje ir atrodė pasigailėtinai. Buvo šeštadienio vakaras. Priimamasis skendo nuo regbio žaidėjų, išdidžiai apžiūrinėjančių savo sulaužytus pirštus, girtuoklių su plėštinėmis žaizdomis veide ir vežimėlyje susikūprinusių senukų bei jų prižiūrėtojų, nesutinkančių parvežti juos atgal į rezidenciją. Bertą palikau pas kaimynus ir pažadėjau grįžti po poros valandėlių, bet netrukus jau rašiau žinutę teiraudamasi, gal jie sutiktų, kad Bertas pas juos nakvotų. Iš ligoninės išvažiavau jau po vidurnakčio, o H vis dar nebuvo paguldytas į palatą.

Grįžau namo, bet nemiegojau. Ryte nuvažiavusi į ligoninę sužinojau, kad reikalai pablogėjo. H buvo vangus ir degė nuo karščio. Jis sakė, kad skausmas visą naktį stiprėjo, o tada, kai tapo nebeištveriamas, keitėsi slaugytojų pamaina, todėl niekas nedavė jam vaistų skausmui apmąšinti. Tada trūko apendiksas. Jis tai jautė. Rėkė iš skausmo, o sulaukė vyresniosios skyriaus seselės priekaišto, kad elgiasi nemandagiai ir be reikalo kelia triukšmą. Šalia lovoje gulėjęs vyras turėjo atsikelti ir jį užtarti; pro širmą jis šūktelėjo mums: „Vargšas vyrukas, jie jį paliko siaubingos būsenos.“

Vis dar neatrodė, kad jį operuos. H bijojo.

Tada ir aš ėmiau baimintis. Atrodė, kad tuo metu, kol nebuvau ligoninėje, atsitiko kažkas baisaus ir pavojingo. Ir tai dar nebuvo pabaiga. Gydytojai ir slaugės, rodos, vaikštinėjo be tikslo, tarsi tai nebūtų skubus atvejis, tarsi žmogus ir turėtų gulėti, leisti trūkti savo vidaus organams ir neverkšlenti. Staiga apimta pykčio pajutau, kad galiu jo netekti. Buvo akivaizdu, kad reikėjo, jog kas nors būtų šalia ir jį apgintų, tad aš tai ir padariau. Nusprendžiau niekur nesitraukti, nepaisiau lankymo valandų, o kai skausmas tapdavo nepakeliamas, prašydavau vyresniosios seselės tol, kol ji jam pagelbėdavo. Paprastai esu nedrąsi net picą užsisakydama, bet šis kartas buvo kitoks. Nusiteikiau kovoti, stojau prieš juos, o mano vyro kančia – prieš jų nelankstų darbo grafiką. Neketinau pralaimėti.

Tą vakarą išvažiavau po devintos valandos ir skambinau kas valandą, kol jį nuvežė į operacinę. Man nerūpėjo, kad jiems įkyrėjau. Nesudėjau akių, kol jį parvežė į palatą ir išgirdau, kad jis jaučiasi geriau. Vis tiek negalėjau užmigti. Tokiomis akimirkomis miegodami jaučiamės tarsi kristume; grimztame į prabangią juodumą ir staiga atsibudę pašokame, dairomės tamsoje, tarsi galėtume ką nors įžvelgti neįžiūrimoje naktįje. Galėjau apčiuopti tik savo pačios baimes: nepakeliamą faktą, kad mano vyras kankinasi, ir siaubą, kas būtų, jeigu jo netekčiau ir turėčiau išgyventi viena.

Visą savaitę, išskyrus laiką, kol nuveždavau vaikus į mokyklą ir parveždavau namo, budėjau. Buvau ten, kai chirurgas paaiškino, kokia didelė buvo infekcija, ir tai mane baugino; buvau ten ir nerimavau, kad H nekrinta temperatūra, kad deguonies kiekis jo

kraujyje nepasiekia normos. Padėjau jam truputėlį pasivaikščioti po skyrių ir stebėjau, kaip vėliau jis užmiega, kartais neužbaigęs sakinio. Keičiau jam drabužius ir maitinau mažyčiais kąsneliais. Stengiausi nuraminti Bertą, kuris bijojo savo tėčio, prijungto prie daugybės laidų, vamzdelių ir pypsinčių aparatų.

Kažkuriuo šios nelaimingos istorijos metu atsivėrė erdvė. Prabėgo ištisos valandos, važinėjant iš namų į ligoninę ir iš ligoninės į namus, sėdint prie H lovos, kol jis snaudė, laukiant kavinėje, kol keitėsi skyriaus pamaina. Mano dienos buvo įtemptos ir lėtos: nuolat turėjau kur nors būti, būdrauti ir budėti, bet kartu neturėjau ką veikti ir buvau įsibrovėlė. Praleidau daug laiko stebėilydama aplinką, mintydama, ką daryti, mano protas nesiliaudamas stengėsi suklasifikuoti šiuos naujus patyrimus ir juos paaiškinti.

Toje erdvėje tapo aišku, kad tai neišvengiamai turėjo įvykti. Per mano gyvenimą jau užė keistas, nesulaikomas uraganas, o čia buvo tik dar vienas jo prabudimas. Vos prieš savaitę buvau įteikusi prašymą išeiti iš universiteto dėstytojos darbo, tikėdamasi geresnio gyvenimo be nuolatinio streso ir triukšmo, būdingo šiuolaikiniam universitetui. Ir štai semestro pradžioje, kai pirmosios savaitės būna ypač užimtos, aš išėjau atostogų dėl ypatingų šeimos aplinkybių. Nekilo nė menkiausios abejonės, kad tai išbandė viso kolektyvo kantrybę, bet niekas kitas negalėjo išnarplioti šitos maišaties.

Be to, buvau neseniai išleidusi savo pirmąją per šešerius metus parašytą knygą, o ant kulnų jau lipo kitas terminas. Mano sūnus po vasaros atostogų ką tik grįžo į mokyklą, ir aš jaudinausi, kaip paprastai visos mamos, ar jis susidoros su pirmųjų metų